

Asia: VN/12457/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaksi 2024 (YTS2024)

Luku 1. Johdanto

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

SVK Liitto ry kiittää mahdollisuudesta osallistua lausunnonantoon tärkeässä ja laajassa yhteisessä kysymyksessä. Mielestämme strategia on monilta osin asiantuntemusta, huolellista harkintaa ja ajantasaista ymmärrystä osoittava. Kansalaisjärjestönäkökulmasta yleisemmin sekä myös yli 100 000 ihmisen venäjänkielisen vähemmistön kannalta tarkasteltaessa strategia herättää kuitenkin jonkin verran kysymyksiä ja vakaviakin huolia.

Strategiassa kansalaisyhteiskunnalle ja sen järjestökentälle uskotaan varsin laajoja ja monipuolisia tehtäviä, aivan perustellusti, erityisesti Henkisen kriisinkestävyyden alaotsikon alla. Tehtävät osoittavat myös hyvää ja laajaa ymmärrystä järjestökentän historiasta. Kuva muuttuu kuitenkin, kun tarkastelemme tätä hetkeä ja tulevaisuutta. Silloin kansalaisyhteiskunta näyttää katoavan tai sitä koskeva pätevä ymmärrys muuttuu epärelevantiksi, koska strategia ei edes viittaa edessä oleviin radikaaleihin muutoksiin, jotka kansalaisyhteiskunnan rakenteita kohtaavat turvallisuusstrategiaa toimeenpantaessa.

Myös kokonaisturvallisuuden toimintamallikaavio sivulla 14 (olkoonkin, että pyrkii kuvaamaan asiaa erittäin yleisellä tasolla), esittää "yksilöiden" muodostavan "yhteiskunnan" ilman mitään pienempiä yksiköjä tai "sosiaalista liimaa", joista kansalaisyhteiskunta Suomessa muodostaa merkittävän osan. Tämä linkitys tehdään kyllä hyvinkin selkeästi luvussa 5.4. "Yksilöt turvallisuustoimijoina". Niin selkeästi, että sen soisi näkyvän myös tässä johdanto-osassa.

Koska turvallisuusstrategian lausuntopyynnön jakelulistassakin varsinaista vapaaehtoistoimintaan perustuvan kansalaisyhteiskunnan edustusta on tavattoman niukasti, esitämme huolestamme siitä, tuleeko strategia perustumaan realistiseen käsitykseen järjestökentän tilanteesta 2020-luvun jälkipuoliskolla.

Hankaluutena on, että kukaan ei tiedä, millaiseksi järjestökenttämme 2030-luvulle tultaessa muodostuu. Tällä hetkellä tiedetään vain, että etenkin henkisen kriisinkestävyuden kannalta keskeisen, mutta myös monien muiden tehtävien, kuten viestinnän osalta tärkeäksi strategiassa nähdyn sektorin rahoituksesta leikataan hyvin nopeasti kymmeniä prosentteja. Tämä myös toteutetaan ilman, että samassa tahdissa toteutetaan luvattuja uudistuksia, joiden kautta edes isoimpien järjestötoimijoiden olisi mahdollista realistisesti hankkia korvaavaa rahoitusta. SVK Liitto ry:n kaltaisten monikulttuuristen yhdistystoimijoiden edellytykset hankkia rahoitusta tulevat epäilemättä olemaan erityisen heikot. Silti erilaisten vähemmistöjen ja erityisryhmien tavoittamisessa ja sitouttamisessa myös yhteiseen turvallisuuteen järjestökenttä on erityisen keskeisessä roolissa.

Johdannossa kerrotaan järjestöjen tulleen osaksi turvallisuusstrategiaa vuoden 2010 versiossa. Sivulla 12 luetellaan viime vuosien kriisi- ja häiriötilanteita, joista saadut opit on hyödynnetty. Mm. "Myös Venäjän hyökkäyssodasta Ukrainaan kerätyt opit huomioidaan parantamistyössä. Valtioneuvostossa on käynnistetty lukuisia hankkeita, joilla tehtyihin havaintoihin vastataan."

Mitä nämä havainnot ja niistä tehdyt johtopäätökset sitten ovat, herättää kuitenkin kysymyksiä. Sodan seurauksena jo aiemmin ylivoimaisesti suurin virallisten kielten ulkopuolinen kielivähemmistöme, venäjänkieliset, on kasvanut epäilemättä kymmenillä tuhansilla puhujilla ja muuttanut aiempaakin heterogeenisemmäksi. Samaan aikaan jo tähänastiset venäjänkielisen opetuksen, kirjastotoimen ja järjestötoiminnan rajut leikkaukset viestivät, että maassamme halutaan luoda juuri sellaisia jännitteitä, joita Venäjän hallitus naapurimailtaan toivoo, ja joihin se perustaa aggressiivisen retoriikkansa ja ulkopoliittikkansa ja joka on omiaan vahvistamaan hybriditoiminnan vaikutusta Suomessa.

Vaikka turvallisuusstrategia on mielestämme ansiokas dokumentti suomalaisen turvallisuusajattelun kuvaajana ja tavoitteen asettajana, näyttää siltä, että viimeisen kuluneen vuoden tapahtumat yhteiskunnassamme eivät ole ehtineet vaikuttaa sen sisältöön. Esitämme tästä vakavan huolemme.

Luku 2. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

2.4 Sisäinen turvallisuus (ss. 20-21)

"Turvallisuusympäristön muutoksen myötä ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden välinen raja on hämärtynyt. Tämä asettaa erityisiä vaatimuksia koordinaatioille ja tilanneymmärrykselle."

Sisäisen turvallisuuden kerrotaan pohjaavan ensisijaisesti ennaltaehkäisyyn ja mm. ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseen.

Kuluvan vuosikymmenen kriisit, erityisesti koronapandemia, ovat osoittaneet, että suomalaisille viranomaisille ei nykyisessä monikanavaisessa, monikielisessä ja moniarvoisessa viestintämaailmassa ole yksinkertaista saada haluamaansa viestiä läpi kielivähemmistöjen parissa ja yhteiskuntamme eri kerroksissa. Tässä kolmannen sektorin ja maahanmuuttaneiden itsensä perustamien omakielisten järjestöjen kieli- ja kulttuuritulkkaukset, verkostot ja luotettavuus kohderyhmän parissa olivatkin tärkeässä roolissa. Venäjänkielinen vähemmistö Suomessa koostuu noin 100 000 ihmisestä, joiden taustat, lähtökohdat ja arvot ovat hyvin moninaiset. Luottamus viranomaisiin on historiallisistakin syistä yleisesti pääväestöä heikompaa, mutta varsin monilla tilannetta vaikeuttaa heikko kielitaito.

On myös selvää, ettei ulkovaltojen pyrkimyksiä vaikuttaa venäjänkielisiin pidä vähätellä, joskaan ei liioitellakaan. Näiden pyrkimysten menestysmahdollisuuksien minimointi on viranomaisten ja kolmannen sektorin yhteinen tehtävä, jossa onnistuminen vaatii sitä, että kielivähemmistöt tuntevat osallisuutta Suomessa ja uskovat maan toimivan myös heidän ihmisoikeuksiensa ja yhdenvertaisen hyvinvointinsa toteutumiseksi. Tämän varmistamiseksi tarvitaan elinvoimaista ja toimintakykyistä omakielisten ja muiden järjestöjen kenttää, joka monikulttuurisella ja monikielisellä työllään vähemmistöjä tavoittaa ja yhteisistä päämääristämme vakuuttaa. Venäjän kielen opetukseen, venäjänkieliseen kirjastotoimintaan sekä venäjän kieleen ja venäläiseen kulttuuriin linkittyvään kansalaisyhteiskuntaan jo toimeenpannut tai päätetyt leikkaukset ovat kuitenkin viemässä kehitystä vaarallisesti polarisoivaan suuntaan, mikä tekee karhunpalveluksen myös suomalaisille turvallisuusintresseille.

2.7 Henkinen kriisinkestävyys (s. 24)

“Yksilöiden keskinäinen luottamus sekä luottamus viranomaisiin ja yhteiskuntaan ovat henkisen kriisinkestävyyden keskeisiä tekijöitä. Luottamuksen säilymiseen vaikuttaa olennaisesti viranomaisten, järjestöjen ja muiden yhteisöjen viestintä.”

“Luottamus” on ollut viime vuosina keskeinen käsite venäjänkielisen väestön kulttuurieroja koskevassa keskustelussa Suomessa. On usein esitetty, että luottamus mm. viranomaisiin ja kanssaihmiisiin on perinteisesti tyypillistä suomalaiselle kantaväestölle, kun taas venäjänkielisille on tyypillisempää olla luottamatta. Viimeisen vuoden aikana on kuitenkin kansalaiskeskustelu käänntynyt tavalla, joka kertoo myös keskimääräisen kansalaisen luottamuksen vähenemisestä. Ulkoisten uhkien on historiallisesti nähty yhdistävän ihmisiä ja tämä nähtiin viimeksi koronakriisin aikaan. Viime aikoihin saakka myös ulkopoliittisten uhkien lisääntyminen on kohdattu Suomessa sangen yhtenäisenä, mikä näkyi mm. Nato-päätöksen nopeassa synnyssä. Sittemmin on kuitenkin on alkanut näyttää siltä, että viranomaisten, “järjestöjen ja muiden yhteisöjen viestintä” on kyllä edelleen puolustanut perinteisiä pohjoismaisia arvoja, mutta poikkeaman tästä linjasta ovat muodostaneet ylimmän vallan edustajat.

Turvallisuusstrategian tulisi mielestämme selkeämmin korostaa myös poliittisesti valitun johdon vastuuta viestinnästään osana sisäistä turvallisuutta ja henkistä kriisinkestävyyttä. Tämän viestinnän merkitys verrattuna muiden toimijoiden viestintään korostuu toisaalta siksi, että heidän viestinsä saa suomalaisessa kontekstissa maksimaalisen näkyvyyden. Toisaalta viestin vastaanottajat ymmärtävät, että korkean tason poliitikoilla on muita kansalaisia paremmat edellytykset myös muuntaa polarisoivat sanansa teoiksi.

Luku 3. Yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvat uhkat

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

Ei lausuttavaa.

Luku 4. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

4.5. Yleiset periaatteet (s.40)

"Yhteiskunnallinen kattavuus on välttämätöntä, jotta elintärkeiden toimintojen turvaamisessa rajallisia voimavaroja hyödynnetään tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Tämä edellyttää, että julkisen sektorin, elinkeinoelämän, järjestöjen ja verkostojen yhteistoiminta on varmistettu kaikilla aloilla ja toiminnan tasoilla. Varautumista ja vastetta varten on turvattava riittävät voimavarat."

"Riittävien voimavarojen" turvaamisen tulisi kattaa myös kolmas sektori, eli yllä mainitut järjestöt, sekä itsenäisen toimintansa että viranomaisten verkostoja sekä vertikaalisesti että horisontaalisesti täydentävän luonteensa vuoksi. Luonnos esittää perustellustikin varsin suurta vastuuta järjestökentälle "turvallisuuskulttuurin edistämässä", yksilöiden aktivoimisessa ja luottamuksen edistämässä. Monilla järjestöillä olikin juuri tällainen merkittävä rooli koronapandemian hallinnassa ja yhteistyö viranomaisiin ja järjestöjen välisesti toimi hienosti. Tällä hetkellä kuitenkin järjestökentän resilienssiä ja kykyä vastata viranomaisilta tuleviin tarpeisiin kriisitilanteessa ollaan ajamassa alas hallitsemattomasti, nopeutetulla aikataululla, jolloin merkittävä osa järjestöjen huomiosta tulee epämääräisen ajan kulumaan uudelleen organisoitumiseen ja selviytymisstrategioiden toimeenpanoon.

On mahdollista, joskaan ei itsestään selvää, että tällä on pitkällä tähtäimellä myös positiivisia vaikutuksia järjestökenttään organisaatioiden virtaviivaistumisen ja yhteistyökyvyn kehittymisen kautta. Lyhyellä ja ehkä keskipitkälläkin aikavälillä järjestökentän toimintakyky on kuitenkin leikkausten seurauksena aiempaa heikompi, mikä muodostaa kriisin sattua turvallisuusongelman, mutta haittaa myös erityisesti sisäisen turvallisuuden liittyvien kriisien ehkäisemistä.

Luku 5. Kokonaisturvallisuuden toimijat

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

5.3. Kansalaisyhteiskunta (s.44)

Kuten alaluvun 2.7. "Henkinen kriisinkestävyys" yhteydessä totesimme, turvallisuusstrategian perinteiselle järjestökentälle visioimat roolit lepäävät hyvin lietteisellä pohjalla. Pidemmällä tähtäimellä on esimerkiksi mahdollista, että pääosin järjestökentälle nykyisin sijoittuvaa toimintaa järjestetään jälleen organisoidusti ja ennakoitavasti, joskin todennäköisesti hieman erilaisin rakentein, joissa rajat nykyisten kolmannen, neljännen ja julkisen sektorin vapaaehtoistoimintojen välillä sekoittuvat entisestään. Lähivuodet kansalaisyhteiskunta on kuitenkin häiriötilassa, mahdollisesti kriisissäkin, jonka keston ja laajuuteen valtiovalta voi vaikuttaa sitoutumalla johdonmukaiseen, ennakoitavaan ja pitkäkestoiseen tukipolitiikkaan ja yhteistyörakenteisiin kansalaisyhteiskunnan kanssa, ja myös pitämällä kiinni sitoumuksistaan johdonmukaisesti. Turvallisuusstrategiassa tulisi katsoa selkeämmin eteenpäin, siinä määrin kuin se on mahdollista, ei nojata vanhaan, joka puretaan.

Sisäisen turvallisuuden kannalta järjestöillä on myös tärkeä ennaltaehkäisevä rooli sekä hyvinvoinnin yhdenvertaisuuden levittäjänä että myös hybridivaikuttamisen torjuna, joskin näiden tulosten mittaaminen on vaikeaa. Leikkauspolitiikan vaikutukset tähänkin ovat toistaiseksi ennakoimattomat, koska ei ole tiedossa, mitkä toimijat ja toiminnot voivat jatkaa työtään.

Luku 5.4 "Yksilöt turvallisuustoimijoina" (s.45) linkittää yksilöt yhteiskuntaan erilaisten velvollisuuksien ja työroolien ohella voimakkaasti myös kansalaisyhteiskunnan ja vapaaehtoistoiminnan kautta.

Yksilön asemasta todetaan myös seuraavaa: "Jokaisella on oikeus elää turvallisessa yhteiskunnassa. Näkökulma korostaa kehon ja mielen hyvinvointiin pohjautuvaa yksilöiden toimintakyvyn merkitystä myös turvallisuuden avaintekijänä. Yksilöiden tulisi pyrkiä ylläpitämään riittäviä fyysisiä, henkisiä, sosiaalisia ja eettisiä valmiuksia. Lisäksi tulee tunnistaa niitä vaarantavat tekijät ja varautua niihin ennalta sekä vastata niihin päättäväisesti." Etenkin maahanmuuttajataustaisten perheiden, mutta myös muiden vieraskielisten ja heistä erityisesti pienituloisten turvallisuudentunteelle ja sekä mielen että kehon terveydelle, kotoutumiselle ja uusien asioiden oppimiselle yhdistykset ja etenkin omakielinen toiminta ovat erittäin tärkeitä. Vieraskielisiä on meillä jo yli 10% väestöstä ja heistä taas enemmän kuin joka viides puhuu venäjää. Väestömäärä on varsin suuri ja lisäksi muualta tulleista huomattava osa asuu isoimmista kaupungeissa, joihin monien turvallisuushkienkin voi olettaa kulminoituvan. Tällöin on tärkeää, että kriisin kohdatessa kaupunkilaiset on nopeasti aktivoitavissa toimimaan turvallisuusviranomaisten ohjeiden mukaisesti, myös ne, jotka eivät osaa sujuvasti suomea, ruotsia tai englantia ja seuraa tiiviisti suomalaista mediaa tai viranomaisviestintää. Kolmas sektori on tässä keskeinen sanansaattaja. Samoin esimerkiksi SVK:n kaltaisten järjestöjen digituki ja digikoulutustyö parantaa kielivähemmistöjen hyvinvointia, turvallisuuden ja osallisuuden tunnetta sekä valmiuksia ottaa vastaan oikeaa tietoa ja toimia sen mukaisesti. Näiden kolmannen sektorin toimijoiden resurssit olisi myös voitava turvata.

Luku 6. Kokonaisturvallisuuden tulevaisuus

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

Kokonaisturvallisuuden tulevaisuuden kannalta olisi erittäin tärkeää, että turvallisuusstrategia tunnistaa viimeisten parin vuoden aikana tapahtuneet kolme jyrkkää muutosta suomalaisessa yhteiskunnassa, jotka käsillä olevassa muutoin huolellisesti ja harkitusti laaditussa tekstissä ovat nähtävissä osin viitteellisesti, osin eivät lainkaan.

Muutos, jonka mahdollisuuteen tavallaan viitataan eri kohdissa, joissa korostetaan turvallisuuden kannalta oleellisten resurssien riittävyttä, on kolmanteen sektoriin kohdistuvat massiiviset leikkaukset ilman korvaavia yhdistysten taloutta tukevia toimia.

Toinen muutos, joka jää pimentoon, liittyy Ukrainan sodan vaikutuksiin. Sota toki mainitaan ja mukanaan tuomat muutokset turvallisuusympäristössä todetaan. Mikä jää kuitenkin huomioimatta, on sodan seurauksena voimakkaasti kasvanut venäjänkielisten (ja toki myös ukrainankielisten, mutta

tarkkaa tietoa vajaan 40 000 maassa ilmeisesti oleskelevan ukrainalaisen virallisista tai todellisuudessa osatuista ja käytetyistä kielistä meillä ei ole) määrä maassamme ja samaan aikaan ajoitetut moninaiseen venäjänkieliseen toimintaan (kielen opetus, kirjastotoimi, kansalaisyhteiskunta) kohdistetut toiminnan ja rahoituksen leikkaukset. Nämä on käynnistetty ns. ennakoivasti verrattuna erityisesti muuhun kansalaisyhteiskunnan kenttään. Tällä on vaikutuksensa paitsi venäjänkielisten kotoutumista uhkaavana tekijänä, myös viestinä siitä, millaisessa arvossa mitään ihmisryhmää Suomessa pidetään.

Kolmas suuri muutos on puhtaammin viestinnällinen. Parlamentissa ja jopa hallituksessa on nykyään hyväksyttyä käyttää kieltä, jonka ainoa tarkoitus on lietsoa sisäpoliittista eripuraa ja polarisoida äänestäjäkuntaa. Valtionjohdossa tulisi olla selvää, että tällainen toiminta heikentää ihmisten sitoutumista yhteisiin asioihimme ja vaikeuttaa sisäisen turvallisuusilmapiirin vakaata kehittämistä kohtaamaan moninaiset ulkoa tulevat haasteet.

OSA 2: Strategiset tehtävät

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse strategisen tehtävän numero ja nimi sekä nimeä osio (Päämäärä ja tavoitteet; Toiminta-ajatus; Toimijat).

17. Väestön suojaaminen

TOIMIJAT-kohdassa tulisi verkostojen ja järjestöjen osana huomioida myös toimijat, joiden kohderyhmää ovat kielelliset ja kulttuuriset vähemmistöt, joista osalla kyky vastaanottaa tietoa viranomaisilta ja toimia sen pohjalta on merkittävästi heikompi kuin väestöllä keskimäärin. Näiden kohderyhmien suojaamisesta huolehtimiselle on kahtalaiset perusteet. Ensinnäkin heillä on turvallisuuteensa yhtäläiset oikeudet. Toisaalta silmiinpistävä laiminlyönti tiettyjen populaation osien suojaamisessa heikentää sisäistä turvallisuutta sitä kautta, että väestön yhteenkuuluvuuden tunne ja sitoutuminen yleisen turvallisuuden ylläpitämiseen heikkenee.

19. Häätäkeskustoiminta

Strategia ei mainitse mitään hätäkeskustoiminnan kyvykkyyksistä eri kielillä. Häätäkeskuslaitos kertoo nettisivullaan <https://112.fi/ekasikirja-palvelu-eri-kielilla>, että "tulkkaus on Häätäkeskuslaitoksen tarjoamaa lisäpalvelua" ja että tulkattuja puheluja on vuosittain satoja ja että yleisimmät tulkatut kielet ovat venäjä ja arabia. Sivulla kerrotaan myös toteutuksen haasteista. Toisaalta todetaan myös, että vaikka erilaiset tiedotteet ja ilmoitukset tuotetaan suomeksi ja ruotsiksi, "Viestintää tehdään kohderyhmästä ja tarpeesta riippuen myös muilla kielillä".

Kuvauksen perusteella hätäkeskustoiminnassa on yhteiskunnan moneen muuhun toimintoon verrattuna varsin hyvin huomioitu yhteiskuntamme kielellinen moninaisuus. Resursointi tulisi mielestämme näkyä myös turvallisuusstrategiassa sillä korostuksella, että tulkkauspalvelua ja monikielisen viestinnän tasoa edelleen kehitetään, jälkimmäistä soveltuvin osin mahdollisesti

yhteistyössä omakielisen kolmannen sektorin kanssa. Tulkkauksen luonne "tarjottuna lisäpalveluna" herättää kysymyksen, kuinka varmallalla pohjalla "lisäpalvelun" säilyminen eri tilanteissa on.

Esitämme, että Toiminta-ajatus-kappaleen kohtaan "Hätäkeskustoiminta turvataan kaikissa tilanteissa, myös poikkeusoloissa" lisätään "sekä varmistetaan normaaliolojen tulkkauspalvelun jatkuvuus ja kehittäminen sekä poikkeusolojen vaatiman viestinnän riittävä taso myös kielivähemmistöjen näkökulmasta".

21. Maahanmuuton prosessien turvaaminen

Viitaten Åbo Akademin ja Turun yliopiston tutkijoiden laatimaan tutkimusraporttiin "Kestävän lainsäädännön valmistelu: tapaus ulkomaalaislaki", toteaa pöytäkirja ulkomaalaislain kokonaisuudistuksen esiselvityshankkeen seurantaryhmän 10. kokouksesta (15.2.2023) seuraavasti:

"Tutkimuksesta nousee hyvin esiin se, että laista on tullut soveltajille hankala työkalu, minkä vuoksi sen uudistaminen on välttämätöntä. Tätä ei voi liiaksi korostaa."

Sisäministeriön tiedotteessa 4.4.2023 "Esiselvitys suosittaa ulkomaalaislain kokonaisvaltaista uudistusta" sanotaan mm. seuraavasti:

"Selvitystyön perusteella tarve ulkomaalaislain uudistamiselle on ilmeinen niin asiakkaiden kuin lain soveltajien näkökulmasta. Kyseessä on keskeisin maahanmuuttoa sääntelevä laki, jonka vaikutukset ulottuvat laajalti suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen tulevaisuuteen. Tämän vuoksi sen ajantasaisuus, sovellettavuus ja ymmärrettävyys on turvattava.

Selvityshankkeen suositus on, että ulkomaalaislain kokonaisuudistus käynnistetään seuraavalla hallituskaudella. Lisäksi suositellaan, että lain uudistaminen toteutettaisiin osahankkeina. Uudistusprosessi pohjautuisi asiakaslähtöisyyteen, perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä digitalisaation hyödyntämiseen." (<https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/esiselvitys-suositaa-ulkomaalaislain-kokonaisvaltaista-uudistusta>)

Maahanmuuton prosessien turvaamiseksi strategisessa, tämän hetken yli katsovassa tarkastelussa keskeisin asia on ulkomaalaislain kokonaisuudistuksen käynnistäminen. Päivakohtainen räpiköinti sekavan lain kanssa aiheuttaa täysin tarpeetonta kuormitusta, ristiriitoja, oikeudenmenetyksiä ja tehottomuutta ja on kaikille osapuolille haitaksi. Nykyinen tilanne on kestävä ja yksilöiden oikeuksien toteutumisen että valtion henkilöstöresurssien tuhlaamisen kannalta.

Kokonaisuudistuksen prosessi on pitkä ja vaativa, mutta kuten esiselvitys suosittaa, sitä voidaan toteuttaa pienempinä kokonaisuuksina. Asian lykkäämistä ei voi uskottavasti perustella.

22. Laajamittaisen tai välineellistetyn maahantulon hallinta

Kysymyksestä on kuluneena vuonna keskusteltu varmastikin riittävästi. Mitä itärajan tilanteeseen tulee rajan tältä puolelta tarkasteltuna, toivomme otettavan huomioon, että rajan sulkeminen

yhdessä pankkiliikenteen rajoittamisen kanssa on vaikeuttanut hyvin monien Suomessa asuvien venäjänkielisten elämää. Osa ymmärtää toimenpiteiden tarpeellisuuden toisia paremmin ja kaikkia ne eivät myöskään kosketa samalla tavalla.

Rajaturvallisuuteen liittyvät päätökset saattavat olla välttämättömiä tai ainakin väistämättömiä. Väistämättömienkin ikävien asioiden kohdalla on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että niiden kokonaisvaikutukset yhteiskunnassa ymmärretään ja että päätöksistä viestitään niin, että tämä ymmärrys myös välittyy.

Esimerkiksi kaikki leikkauspäätökset eivät kuitenkaan ole välttämättömiä tai väistämättömiä, vaan kysymys on selkeistä valintatilanteista. Itärajan tilanne tulisi ymmärtää monille venäjänkielisille varsin merkittävänä haittana myös siinä tapauksessa, että sen perusteet ymmärretään ja hyväksytään. Mikäli saman, Suomen mittakaavassa suuren, väestöosan palveluja ja elinolosuhteita samaan aikaan kurjistetaan myös lukuisilla muilla päätöksillä muita enemmän, syntyy helposti mielikuva syrjinnästä ja sorrosta, jota itäinen naapurimme tällä hetkellä mielellään ruokkii ja hyödyntää.

Sisäisen turvallisuuden ja hyvien yhteiskuntasuhteiden sekä molemminpuolisen luottamuksen säilyttämiseksi hallinnossa tulisi, erityisesti Ukrainan kriisin ja siitä johtuvien välttämättömien rajoitusten jatkuessa, kyetä tarkastelemaan maamme ylivoimaisesti suurimman, ja Ukrainan sodan myötä vielä voimakkaasti kasvaneen, kielivähemmistön tilannetta objektiivisesti ja kokonaisuus hahmottaen. Ymmärrämme, että suurta osaa siitä, mitä turvallisuusviranomaiset ja poliittinen johto tietävät, ei itärajan osalta voi julkisesti kertoa. Rajapolitiikka ja maahantulon hallinnalle välttämättömiksi katsotut toimet tulee kuitenkin huolellisella viestinnällä perustella niin, että tavallinen maamme asukas/kansalainen, kielitaustasta riippumatta näkee, että viranomaiset pystyvät erottamaan Venäjän federaation hallinnon ja tavallisen venäläisen ihmisen, ja tässä tapauksessa erityisesti Suomessa asuvan venäjänkielisen ihmisen, käsitteellisesti toisistaan.

Hyvien yhteiskuntasuhteiden ja yhteiskuntarauhan näkökulmasta on tärkeää, että samaan aikaan ei muilla hallinnonaloilla kokoluokaltaan merkityksettömillä säästöillä perustella venäjänkielisten arkea entisestään heikentäviä toimenpiteitä, tai synnytetä mielikuvia, joissa väestöosan äidinkieli torjutaan tai demonisoidaan. Jatkuva negatiivinen uutisvirta venäjän kieltä kohtaan on rajan molemmin puolin hyvin helppo tulkita kielelliseen, kulttuuriseen tai etniseen taustaan kohdistuvaksi sorroksi. Venäjän federaation juuri tätä tunnetta lietsova vaikuttamistyö kaikkialla Euroopassa löytää aina enemmän vastakaikua, mitä enemmän eurooppalaiset hallitukset itse tekevät ratkaisuja, jotka tukevat Venäjän propagandistista viestiä.

Väestön toimintakyky ja palvelut

49. Kasvatus-, koulutus- ja tutkimusjärjestelmän ylläpitäminen

Kohdassa Päämäärä ja tavoitteet esitetään seuraavaa:

“Kasvatus- ja koulutuspalvelut ylläpitävät kansakunnan henkistä ja sosiaalista eheyttä, lisäävät väestön luottamusta yhteiskunnan toimintaan ja vahvistavat maanpuolustustahtoa. Kasvatus-, koulutus- ja tutkimusjärjestelmän avulla rakennetaan henkistä kriinkestävyyttä.”

Tulee kuitenkin huolehtia, että tätä periaatetta noudatetaan myös vähemmistöjen kasvatus- ja koulutusresurssien turvaamisen osalta. Ukrainan sodan aikana meillä on synnytetty mielikuva, että venäjänkielisten sekä suomenkielisten venäjäntaitajien palveluja ja kansalaisyhteiskuntatoimintaa sekä lasten ja nuorten kielen opiskelun mahdollisuuksia on lähdetty varsin voimakkain poliittisin toimin kaventamaan, vaikkakaan selkeää julkista ohjeistusta tällaisen taustalla ei onneksi olekaan. Koska eri hallinnon tasoilla kuitenkin näytetään tekevän ”spontaaneja” saman kaltaisia päätöksiä, tulisi valtiollisen tason julkinen ohjeistus olla päinvastoin se, että osaamme erottaa Venäjän federaation nykyhallinnon ja venäjän kielen, kulttuurin sekä venäjää puhuvat kansat toisistaan. Lisäksi olisi tärkeää viestiä, että Suomessa arvostetaan paitsi Suomen venäjänkielisten oikeuksia omaan kieleensä ja kulttuuriinsa samoin kuin muidenkin kielivähemmistöjen kohdalla, ja että meillä ymmärretään myös se, että kantaväestöön kuuluvien on nyt ja jatkossakin tärkeää oppia venäjän kieltä ja venäläistä kulttuuria sekä olla vuorovaikutuksessa venäläisten ja venäjänkielisten ihmisten ja yhteisöjen kanssa sekä täällä Suomessa että muualla Euroopassa.

Henkinen kriisinkestävyys

50. Kulttuuripalvelujen ylläpitäminen ja kulttuuriomaisuuden suojelu

Tässä kohtaa katsomme voivamme pitkälti yhtyä KULTA ry:n esittämiin huolenaiheisiin turvallisuusstrategian tavoitteiden ja kulttuuri toimintaa karsivien leikkauslistojen välillä. Pidämme turvallisuusstrategiassa esitettyjä muotoiluja taiteen ja kulttuurin roolista kansallisena muistina ja vaikeiden asioiden käsittelyn foorumina tärkeinä ja onnistuneina. Myös huomiot henkilöstön osaamisen varmistamisesta ja taiteilijoiden ilmaisuvapauden turvaamisesta ovat tässä ajassa tärkeitä ja mielessä pidettäviä korostuksia.

Kuitenkin haluamme kiinnittää huomiota siihen, että venäjän kieleen liittyvää kansalaistoimintaa, kielenopetusta ja kirjastotoimintaa on jo alettu voimakkaasti karsia ennen kuin muista leikkauksista on edes täsmällisiä päätöksiä. Ottaen huomioon, että kyseessä on selvästi maamme suurin pääosin ei kotoperäinen kieliryhmä, johon kohdistuu myös turvallisuuden kannalta kielteistä ulkomaista vaikuttamistoimintaa (osin heikosta kotoutumisesta johtuvien tavallisempien haasteiden ohella), pidämme erilaisten politiikkatoimien tavoitteiden epäsuhtaisuutta erittäin huolestuttavana venäjänkielisen väestön hyvinvoinnin ja elämänlaadun ja tätä kautta suomalaisen yhteiskuntaan kohdistuvan luottamuksen kannalta.

51. Hengellisen toiminnan edellytysten turvaaminen

Vähemmistöuskontojen ja -vakaumusten huomioiminen ”uskontojen vuoropuhelun edistämiseksi” tulee mielestämme pitää erityisesti mielessä turvallisuusuhkia ennaltaehkäistäessä.

52. Nuorisotyön ja -toiminnan sekä liikunnan kansalaistoiminnan ylläpitäminen

”Järjestöt ja niiden laajat vapaaehtoisen kansalaistoiminnan muodot ovat suomalaisen yhteiskuntajärjestelmän erityispiirre ja merkittävä voimavara. Ne edistävät ja ylläpitävät kansalaisten hyvinvointia, terveyttä ja fyysistä kuntoa.

Kansalaistoimijoiden muodostamien sosiaalisten verkostojen ylläpito ja hyödyntäminen ovat yhteiskuntarauhan ja -luottamuksen sekä kansalaisten toimintakyvyn kannalta keskeistä kriisivalmiutta.”

SVK Liitto ry on vahvasti samaa mieltä näiden näkökantojen kanssa. Nuorisotyön ja liikunnan kansalaistoiminnalla on moninaista suoraa ja epäsuoraa arvoa niin normaaliolojen vakauden tuottamisessa kuin kriisivalmiuden ylläpidossa. Tässä yhteydessä tulee huolehtia siitä, että vähemmistöt huomioidaan ja toiminta on tasa-arvoista, yhdenvertaista, monipuolista ja erilaisten väestönosien tuottamaa, heitä tavoittavaa ja eri kansanosia yhdistävää.

53. Viestintä

Toiminta-ajatus

“Informaatioympäristön analyysiin ja ymmärrykseen perustuvalla strategisella viestinnällä voidaan vahvistaa henkistä kriisinkestävyttä ja ihmisten luottamusta hallinnon toimintaan sekä heikentää hybridioperaatioiden vaikutuksia yhteiskunnassa. Strategisen viestinnän tarve korostuu Suomeen kohdistuvan vihamielisen vaikuttamisen tai ulkoisen uhkan tilanteissa. Informaatioympäristön ymmärtävä viestintä tulee suunnata kohderyhmittäin.”

Toimijat

“Järjestöillä on keskeinen rooli henkisen kriisinkestävyden vahvistamisessa. Järjestöillä on verkostojensa kautta keinot tavoittaa suuri joukko ihmisiä ja erityisiä kohderyhmiä. Järjestökenttä toimii kaksisuuntaisesti ja välittää väestön tunteja viranomaisten suuntaan.”

Luvussa on mielestämme erittäin hyvin kiteytetty se kolmannen sektorin merkitys, joka toteutui pandemian aikaisessa viestintäyhteistyössä viranomaistoimijoiden ja kansalaisyhteiskunnan välillä. Erityisesti eri kielillä toteutettu kulttuurisensitiivinen kriisiviestintä tulee tuskin jatkossakaan olemaan mahdollista ilman elävää ja monipuolisen toiminnan kautta eri ikäisiä alakohderyhmiä tavoittavaa omakielistä yhdistyskenttää. Kolmannen sektorin rahoituksen raju karsiminen tulee kuitenkin tarkoittamaan sitä, että kansalaisyhteiskunta, joka auttoi koronaviruksesta selviämässä ei samanlaisena ja pandemian ajan verkostoista ja toimintamalleista rikastuneena ole käytettävissä seuraavan kriisin iskiessä.

54. Syrjäytymisen ja eriarvoisuuden ehkäiseminen

Päämäärä ja tavoitteet

“Syrjäytymisen ja eriarvoisuuden ehkäisy ja vähentäminen on välttämätöntä yhteiskunnan vakauden ja turvallisuuden varmistamiseksi. Syrjäytymistä ja eriarvoisuutta vähentämällä vahvistetaan kansalaisten luottamusta päätöksentekoon ja yhteiskunnan oikeudenmukaisuuteen. Lisäksi vähennetään marginaaleissa ilmenevien ääri-ilmiöiden syntymistä. Syrjäytymisen ja eriarvoisuuden ehkäisyn toimenpiteiden tavoitteena on vähentää huono-osaisuuden kasaantumista yksilöille, perheelle, ryhmälle tai tietylle väestönosalle sekä vahvistaa osallisuutta ja osallistumista yhteiskuntaan. Häiriötilanteiden ja poikkeusolojen vaikutukset kohdistuvat usein erityisen

voimakkaasti haavoittuvassa asemassa oleviin, mikä voi entisestään vahvistaa syrjäytymistä ja eriarvoisuutta.”

Ns. valtiontalouden sopeutustoimien kohdistuessa ensisijaisesti juuri eriarvoisuutta ja syrjäytymistä lisäävillä tavoilla, odotetaan vastuuministeriöiltä (STM, OKM, TEM) suurta viisautta tulevien leikkausten allokoinnissa niin, että muiden vahinkojen ohella myös turvallisuuspoliittiset vahingot minimoidaan. Nähtävissä olevilla muutoksilla on pelättävissä, että Suomea ollaan ohjaamassa ns. pikakaistalla kohti ”Ruotsin mallia”, jossa muutamat kaupunginosat ovat irronneet omalakisiksi yhdyskunnikseen ja äärimmäinen, myös sivullisiin kohdistuva väkivalta on ”normaalia” myös periaatteessa turvallisiksi miellettyillä alueilla. Ulkopoliittinen tilanne, maantiede ja maamme väestöllinen rakenne luovat voimakkaan eriarvoistumiskehitykseen mahdollisiin seurauksiin toki Ruotsista eroaviakin piirteitä.

55. Vapaaehtoistoiminnan edistäminen (Vastuuministeriö: Kaikki hallinnonalat ja järjestöt)

SVK Liitto ry pitää kappaletta erittäin tärkeänä, koska kansalaisyhteiskunnalle ja järjestökentälle oletetaan turvallisuusstrategiassa varsin merkittäviä ja moninaisia tehtäviä erilaisissa turvallisuustilanteissa. Tässä esitetyt näkemykset vapaaehtoistoiminnan edistämisestä ja turvaamisesta, mikä pitkälti tarkoittaa vapaaehtoistointaa pääsääntöisesti koordinoivan ja kouluttavan järjestökentän resurssien varmistamista, ovat kuitenkin voimakkaasti ristiriidassa vuoden 2024 poliittisen todellisuuden kanssa. Se, että vastuu asiasta on kirjattu muotoon ”Kaikki hallinnonalat ja järjestöt” tarkoittaa myös käytännössä sitä, että vastuuta ei ole kellekään eikä kirjattuja asioita tulla toteuttamaan.

Päämäärä ja tavoitteet

”Tarjoamalla monimuotoisia, kaikille avoimia toimintamahdollisuuksia vahvistetaan kansalaisten toimijuutta yhteiskunnassa ja varautumisessa sekä varmistetaan elintärkeiden toimintojen kannalta tärkeiden vapaaehtoisresurssien elinvoimaisuus.”

Järjestöjen toiminta on hyvin monin tavoin ”elintärkeää” paitsi ulkopuolisten tekijöiden aikaansaamien kriisien kohtaamisessa, myös sen ehkäisemisessä, että aikaansaisimme maan sisällä omilla toimillamme, tai niiden puutteella, kriisejä, jotka olisivat täysin vältettävissä. Järjestökenttä on nyt kuitenkin, kesän 2024 lopulla, ajautumassa omaan kriisiinsä, johon se on huonosti valmistautunut. Edessä olevat leikkaukset julkisen sektorin tukiin ovat liian suuret liian lyhyellä varoitusajalla. Suomalaiset ovat tottuneet kulttuuriin, jossa erityisesti sosiaalisiin ongelmiin vaikuttamaan pyrkivä järjestötoiminta rahoitetaan julkisin varoin. Oma varainhankinta ei parhaassakaan tapauksessa tule merkittävästi auttamaan kuin aivan tietyn tyyppisiä järjestöjä, joiden kohderyhmät herättävät lahjoittajissa välitöntä sympatiaa. Nyt tilanne on kuitenkin lisäksi se, että järjestösektorille luvattuja hallinnollisten normien keventämistä tai lahjoitusten verovapautta ei olla toteuttamassa edes samaan tahtiin leikkausten kanssa, vaan jälkeinpäin. ”Vapaaehtoisresurssien elinvoimaisuuden” näkökulmasta päinvastainen toteuttamisjärjestys olisi ollut ainoa oikea.

Toiminta-ajatus

“Järjestöjen organisoimaa vapaaehtoistoimintaa edistetään kehittämällä säädöspohjaa sekä resursoinnin ennakoitavuutta kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallin mukaisesti. Erilaiset strategiat ja ohjaavat asiakirjat tukevat vapaaehtoistojen ja järjestöjen roolia osana elintärkeiden toimintojen turvaamista ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta.”

“Erilaisten strategioiden ja ohjaavien asiakirjojen” tulisi selkeän yksiselitteisesti ohjata jatkossa julkisen rahoituksen painopistettä sellaiselle jatkuvaluonteiselle kolmannen sektorin toiminnalle, jolle yksityinen lahjoitusraha ei ole kohderyhmän ja toiminnan luonteen epäsympaattisuuden huomioiden realistinen ratkaisu. Toisaalta on epätodennäköistä, että julkinen sektori omassa rahoitustilanteessaan mielellään ottaa kolmannen sektorin nykyisin tekemän työn hoidettavakseen. Toki tällekin järjestötyön sektorille voidaan ajatella luotavaksi jonkinlainen yhteinen, esimerkiksi säätiömuotoinen varainhankintaorganisaatio, joka varmasti toimisi tehokkaammin kuin pienten järjestöjen omat yrittämät ja luultavasti madaltaisi kynnyksiä lahjoituksiin niin yritysten kuin yksittäisten kansalaisten kohdalla, mikäli verovähennyksratkaisut saadaan myös tehtyä yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa noudattaen.

“Viranomaisten ja järjestöjen hallintoalojen rajoja ylittävää yhteistyötä kehitetään vapaaehtoistoiminnan edistämiseksi. Lisätään vapaaehtoistoimintaa koskevan tiedon saatavuutta ja tuetaan valtakunnallisten hyvien käytänteiden käyttöönottoa alueellisesti.”

Yhteistyön mallien uudistaminen ja niiden terävä tavoitteellisuus on nähdäksemme jatkossa välttämätön osa tulevaisuuden suomalaista vapaaehtoistoimintaa. Kriisissä piilee aina myös mahdollisuuksia. Yhteistyötä tulisi kehittää sekä horisontaalisesti (järjestöjen kesken sekä sektorirajojen yli) että vertikaalisesti (suurten ja pienten toimijoiden kesken) järkevien ja tehokkaiden rahoitus- ja toimintamallien aikaansaamiseksi. Suurten toimijoiden etuna on laajat verkostot ja tietovarannot ja kyky hyödyntää näitä rahoituksen hankkimisessa ja toimintamallien kehittämisessä. Pienillä toimijoilla taas on mm. paikallista verkosto-osaamista, kohderyhmätietoutta myös marginaalisempia teemoja ja väestöryhmiä koskien, paikalliset kontaktit vapaaehtoiisiin ja asiakkaisiin, keskinäinen luottamus näihin, sekä heiltä välittyvä kokemustieto tarpeista ja niissä tapahtuvista muutoksista. Näiden kyvykkyyksien kokoaminen toimiviksi vapaaehtoistyön pooleiksi ja uusien rakenteiden luominen vaatisi kuitenkin vastuutahon, jonka tulisi olla ministeriötasoinen. Järjestökenttä on valitettavasti 2000-luvun mittaan projektirahoitusrakenteella koulutettu pikemmin kilpailemaan kuin tekemään yhteistyötä, joten nopea paradigman muuttaminen ilman ulkopuolelta tulevaa ohjausta ei ole realistista. Uusien rakenteiden aikaansaaminen tällä tavalla on tietenkin hidasta. Prosessin aikana järjestöt joka tapauksessa joutuvat selviämään toiminnan jatkamisen haasteista kukin tavallaan. Osa yhdistyksistä varmasti myös lopettaa toimintansa tai toiminta lakkaa ilman aktiivista päätöstä. Valtiollisen vastuutahon johtama prosessi, jolla on selkeät päämäärät, antaisi kuitenkin myös signaalin, että siirtymä on tavoitteellinen ja hallittu eikä sen ole tarkoitus kestää ikuisesti.

Toimijat

“Vapaaehtoistoiminnan edellytyksiä edistetään kaikkien ministeriöiden sekä niiden alaisten laitosten ja keskusten jatkuvalla yhteistyöllä järjestöjen kanssa. Hyvinvointialueiden, kuntien ja alueellisten toimijoiden tiivis yhteistyö järjestöjen kanssa vahvistaa alueellisten ja paikallisten vapaaehtoisresurssien riittävyyttä.”

Ulkoisten tekijöiden (pandemia, luonnonkatastrofi, suuronnettomuus, sotilaallinen konflikti jne.) aiheuttamaan kriisiin varautuminen voidaan varmasti organoida “ylhäältä alas” järjestöyhteistyön avulla, kun varmistetaan, että keskeisinä pidetyillä järjestöillä puolestaan on toimiva ja kattava yhteistyöverkosto eteenpäin. Murroksessa olevalla järjestökentällä, jossa normaalistikin henkilöiden vaihtuvuus on suurta, tämän varmistaminen vaikuttaa kuitenkin varsin haastavalta, etenkin, jos tarvetta ei ole erikseen kirjoitettu auki mihinkään. Järjestökentän rooli turvallisuuskysymyksissä edellyttää sen näkymistä myös niiden toimintasuunnitelmissa ja strategioissa.

Toinen kysymys on se, että sisäisen turvallisuuden ennaltaehkäisevää työtä ei voida toteuttaa vain muutaman järjestön voimin. Siihen tarvitaan elävää ja monipuolista yhdistyskenttää. Turvallisuuden ei tarvitse olla erikseen fokuksessa, mutta toiminnan pitää olla yhdenvertaista, inklusiivista ja kaikki väestöryhmät tavoittavaa sekä luonnollisesti perinteisten pohjoismaisten, demokraattisten arvojen ohjaamaa. Sen pitää kuitenkin myös olla verkottunutta, yhteistyökykyistä ja riittävästi resursoitua, jotta tarvittaessa toimintavalmius on olemassa myös kriisitilanteissa.

Edes vapaaehtoistoiminta ei ole ilmaista, vaan sen kohdentaminen, suunnittelu, koordinointi, vapaaehtoisten kouluttaminen ja vapaaehtoistoiminnan mielekkyyden ylläpitäminen vaativat paljon työtä ja taloudellisia resursseja. Tämä tunnustetaan hyvin myös strategiassa. Tarvitaan ainoastaan poliitiikkatoimia vapaaehtoistyötä tuottavan kansalaisyhteiskunnan voimistamiseksi, ei näivettämiseksi.

Yleiset kommentit strategialuonnokseen.

Kirjoita yleiset havaintosi strategialuonnoksesta.

SVK Liitto ry:n havainnot

Kiitämme mahdollisuudesta tutustua asiakirjaan ja lausua siitä näkemyksemme. Yleisesti kansalaisjärjestön, Suomen suurinta kielivähemmistöä edustavan järjestön ja tämän hetken turvallisuusajattelun kannalta hyvin merkittävän kielivähemmistön näkökulmista laaditun varsin laajan lausuntomme keskeiset huomiot kiteytyvät seuraavasti.

Turvallisuusstrategia on sinänsä huolellisen ajattelun tulosta ja yhteiskuntamme moninaisuuden sekä ajassa selkeinä nähtävät turvallisuusuhat huomioiva. Kuitenkin keskeinen ja jokseenkin läpileikkaava haaste on strategian tavoitteiden, jotka ovat perusteltavia ja jopa välttämättömiä, ja tarjolla olevien resurssien välillä.

Strategia tarjoaa, täysin perustellusti, kansalaisyhteiskunnan moninaisille toimijoille niiden vahvuudet oivallisesti ymmärtäviä merkittäviä, laajoja ja monipuolisia rooleja. Nämä liittyvät sekä turvallisen yhteiskunnan rakentamiseen ja ylläpitämiseen, turvallisuusuhkien ehkäisemiseen, niihin varautumiseen sekä häiriöistä ja kriiseistä selviytymiseen ja niistä toipumiseen.

Läpileikkaava ongelma on se, että strategia ei huomioi sitä käännöstä, joka kansallisessa politiikassamme on viimeisen reilun vuoden aikana tapahtunut. Kansalaisyhteiskunnan roolin osalta strategian tämänhetkinen luonnos ei käytännössä edes voine perustua muulle kuin vanhentuneelle tiedolle. Ymmärrys siitä, millainen moninaisen ja elävän kansalaisyhteiskuntamme rakenne, toimintakulttuuri ja toimintaedellytykset ovat olleet 2000-luvulla tähän asti, ei nyt kuitenkaan auta meitä suuresti.

Hyvinvointialueiden rahoituskriisin ja yksittäisten ihmisten Kela-tukien voimakkaiden leikkausten lisäksi myös STM:n ja OKM:n rahoitusta sektoreidensa järjestöille ollaan supistamassa massiivisesti. Turvallisuusstrategian toimeenpanon vuosina ollaan kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiin toimeenpanemassa niin perustavia muutoksia, että oikeastaan riippumatta niiden tarkemmasta kohdentumisesta, (joka ei ole lausuntoajan päättyessä vielä tiedossa), voidaan varmuudella sanoa vain, että sellaista kansalaisyhteiskuntaa, jonka strategia implisiittisesti olettaa olevaksi, ei lähivuosina todellisuudessa ole. Voidaan olettaa ja toivoa, että 2030-luvulle tultaessa kansalaisyhteiskunnan rakennemuutos on saatu maaliin ja uudet toimintatavat ja rakenteet ovat juurtuneet ja toimivat tehokkaasti.

Kuluvan vuosikymmenen loppu kulunee kuitenkin monilta osin uuden etsimisessä. Tavoitteet ja päämäärät sinänsä voivat säilyä jatkossakin. Mikäli kansalaisyhteiskunnan roolia pidetään jatkossa merkittävänä turvallisuuden kannalta, on löydettävä myös keinoja järjestöjen toimijuuden ja rahoituksen turvaamiseen.

Edes vapaaehtoistoiminta ei ole ilmaista, vaan sen kohdentaminen, suunnittelu, koordinointi, vapaaehtoisten kouluttaminen ja vapaaehtoistoiminnan mielekkyyden ylläpitäminen vaativat paljon työtä ja taloudellisia resursseja. Tämä tunnustetaan, lyhyesti, myös strategian loppusivuilla (s.147).

Kappaleessa 55. "Vapaaehtoistoiminnan edistäminen" esitetään jopa suhteellisen konkreettisia toimia vapaaehtoisuuden tukemiseksi sekä hyödyntämiseksi. Näidenkin toteutettavuus muutostilassa olevalla järjestökentällä näyttäytyy kuitenkin tällä hetkellä haasteellisena. Jotta käymistila jäisi mahdollisimman lyhyeksi, on seuraavalle toteamukselle syytä antaa painoa :

"Järjestöjen organisoiman [sic] vapaaehtoistoimintaa edistetään kehittämällä säädöspohjaa sekä resursoinnin ennakoitavuutta kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallin mukaisesti. Erilaiset strategiat ja ohjaavat asiakirjat tukevat vapaaehtoistoimijoiden ja järjestöjen roolia osana elintärkeiden toimintojen turvaamista ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta."

Tulee myös muistaa, että maamme asukkaista noin 10% puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia. Osuus tulee jatkossa kasvamaan. On tärkeää, että myös muilla kuin virallisilla kielillä (tai englanniksi) toimiva vapaaehtoistyö saa tarvitsemansa arvostuksen ja tuen eivätkä erityisryhmät muutoinkaan jää suurten muutosaaltojen murjomiksi. Eriarvoisuus heikentää turvallisuutta melko automaattisesti.

Toinen viime vuosien muutos, kansalaisyhteiskunnan lisäksi lukuisien samoja ihmisryhmiä koskettavien leikkauslistojen lisäksi, joka jää turvallisuusstrategiassa jokseenkin huomiotta, on venäjän kielen ja venäjänkielisten tilanne Suomessa. Kieliryhmä oli jo ennen Ukrainan sotaa selvästi suurin vähemmistökieliryhmä (ruotsin jälkeen). Sodan seurauksena kielen puhujien määrä on kuitenkin yhä kasvanut hyvin voimakkaasti. Samaan aikaan kielen asemaa on eri suunnista heikennetty näyttävämmin ja hiljaisemmin toimenpitein.

Näkökulma on mielestämme tässä ajassa ja ulkopoliittisessa tilanteessa huomion arvoinen myös sisäistä turvallisuutta ajateltaessa. Kyse on siis ylivoimaisesti suurimmasta virallisten kielten ulkopuolisesta kielivähemmistöstä, jota kohtaan lisäksi kiistattoman aggressiivinen naapurivaltio osoittaa valitettavaa kiinnostusta. Tälle hybridi-vaikuttamiselle me Suomessa emme saisi antaa ylimääräisiä työkaluja. On erittäin valitettavaa ja huolestuttavaa, että kantaväestön puolelta ainoa suomalais-venäläistä integraatiota edistänyt merkittävä järjestötoimija on jo jäänyt omarahoituksen varaan. Myös muualle kuin kansalaisyhteiskuntaan sijoittuvat, venäjän kielen opetukseen ja kirjastotoimeen kohdistuneet leikkaukset ovat heikentämässä edellytyksiä hyvien yhteiskuntasuhteiden kehitykselle. Jatkuessaan tämä trendi ei voi olla johtamatta ongelmiin ja siksi se tulisi voida kääntää toimenpiteillä, jotka selkeästi lähettävät viestin, että venäjänkieliset kuuluvat Suomeen ja myös aktiiviseksi osaksi sen kansalaisyhteiskuntaa ja turvallisuutta. Kuten vasta kotiutunut Moskovan suurlähettiläämmekin juuri on mediassa todennut, se, että tunnemme Venäjän, ymmärrämme venäläisyyttä, osaamme venäjää jne. ei ole myönnytys Venäjän hallinnolle, vaan hyvää turvallisuusajattelua. Tämä koskee myös maamme venäjänkielisten ottamista tietoisesti mukaan yhteistyöhön yhteisen Suomen viemiseksi eteenpäin.

Liukkonen Olga
Suomen Venäjänkielisten Keskusjärjestö ry